

146. Förmyndarstyrelsens resolution på stadens "bimemorial" rörande kvarntull etc. Stockholm den 9 april 1661.

Räksregistraturet 1661, fol. 511—513.

H. k. M:tz nådige resolution och förklaringh på samptlige borgerskapets i denne staden underdånigst ingifne bimemorial, gifven i Stockholm.

§ 1. Begäran om kvarntullens upphäfvande afslås.

2. Om handelsparteringen, hvilkens ophäfvning underdånigst begäres, hafver h. k. M:t sikh för detta så vida förklarad, som närvarande tidz beskaffenhet medhgifver, der medh h. k. M:t icke tviflar, det borgerskapet skall vara skiedt ett skiäligit nöije.

3. H. k. M:t hafver medh nåde förnummit borgerskapets underdånige klagan om tvenne saker, som i kvarntullens erläggande skole förelöpa, såsom först, att den, som vill sända spannemål till qvarn, måste ansäija och förtulla henne, för än han låter henne tit föras, och när tullskieppan der af tages, måste den å nyo förtullas; sedan så klages och, att när något införes i qvarnen otullat, då confisceres icke allenast mälden och arbitral straff der på lägges, uthan och qvarnen hålles för förbruten. Hvad nu det förrige anlangar, så är h. k. M:t icke obenägen att villfara borgerskapet i det, som giörligit kan vara, men der den säden, som kommer af tullskiepporne, icke skulle vara kvarntullen underkastad, skulle der af underslef befaras, emädan det vill falla omöijeligit altidh skillia den samme ifrån annan spannemål; men på det borgerskapet må erfara h. k. M:tz nådiga benägenhet här vidh, så ställer h. k. M:t berörde borgerskap fritt låta strax mala hela den förtullade spannemålen, och sedan tagas skieppan der af, då intet något nytt förtullande behöfves. Till det andra hafver h. k. M:t nådigst resolverat att icke låta practicera någon qvarns confiscation, för än der vidh befinnes öfver 4 gånger vara peccerat och altså fast ingen bättringh vore till att förmoda, då man måste straffet något skiärpa och der medh folcket ifrån underslef och försnillande afskräckia.

4. Öfver tullens itererade erläggande hafver h. k. M:t i dess svar till borgerskapets general besvär sikh förklarad och vill, att dhe, som vederböre, rätte sikh der efter och låte borgerskapet det verckeligen äthniuta.

5. H. k. M:t hafver och medh nåde förstått, att borgerskapet medh underdånig devotion erkiänner h. k. M:tz nådige förklaringh på den 8:de puncten af general besvären: om landzkiöp och olaga handel¹, och der medh låter sikh alldeles väl benöija, bidiandes der hos underdånigst att blifva der vidh handhafd, och att den, som h. k. M:tz nådige förordningh vill hörsammeligen efterlefva, icke må medh den bråtzlige lida, uthan hafva sin oskyldighet att åthniuta. Såsom nu h. k. M:t skattar detta anmodandet helt skiäligit, så befaller och h. k. M:t nådigst dem, som vederböre, att dhe hålle der öfver handen och så lage, det hvar och en varder conserverat vidh dess rätt, och att både städer och bruk måge behörligen främias och befordras, så och merbemälte denne stadz borgerskap i alt skiäligit hägnat och maintenerat, effter som h. k. M:t förblifver det samma medh k. gunst bevågen. *Actum ut supra.*

Hedevig Eleonora.

P(er) B(rahe). L(ars) K(agg). C(arl) G(ustaf) W(rangel).
M(agnus) G(abriel) D(e) L(a) G(ardie). G(ustaf) B(onde).

D. Behmer.

147. Förmyndarstyrelsens resolution på stadens besvär rörande dess räkenskapsböcker, stadsvågen, obyggda tomter m. m. Stockholm den 18 december 1661.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original II.* — Sigill, söndrigt, (se ofvan under N:o 143) mellan änkedrottningens och öfrige förmyndares underskrifter på sid 7.

K. M:tz nådige resolution och förklaring öfver Stockholms stadz underdånigst andragne besvär och desiderier, gifvin i Stockholm den 18 *decembris anno* 1661.

¹ Se ofvan sid. 322.

1. Såsom stadsens magistrat underdånigst sigh besvärar, deth någre chronans betiänte skole i dhe nästförvechne åren hafva nederslagit alle krögare taflor på Ladugårdzlandet, att ingen åthskildnadt merkias skulle emellan dhem, som öl och brennevin sällie medh lof och minne eller uthan tillståndh, jämväl att hvar och en effter behagh måtte fritt stå bruka bryg- och krögerijer, och stadhen uthan dess, ehuru den är privilegierat på halfve accis, likväl schall neppligen niutha der af siette delen, underdånigst begiärandes, att den samme må nådigst tillåtas redressera och bota dhe missbruk, som vidh berörde bryggiande, kröjerin och accis föröfves, jämväl att icke graveras medh dhe accisbetiäntes aföningar högre, än proportion medgifver af inkomsterne, som stadhen verkligen åthniuther: altså hafver h. k. M:t tagit dette besvär i nådig consideration och, såsom h. k. M:t till confusion och oreda så väl uthi alt annat som i krögh- och bryggerin drager ett stort misshagh, så vill h. k. M:t icke allenast hafva magistraten nådigst tillåtit, uthan och densamme anbefallat att dedh alt taga i acht och giöra verkstelligdt, som till en hälsosam förbättring af brygg- och kröjerin tiäna kan, efftersom h. k. M:t och nådigst pålegger dess öfverståthollare att räckia bemälte magistrat alfvarsam handh och densamme således bispringa, att hvadh som hörer till bryg- och kröjerijes cultur och rätte befordring, må varda verkstelligdt giordt och executerat. Doch, såsom någre kunne vara af h. k. M:t och dess chronas betiänte, hvilkom vidh närvarande svåre tidh näringsmedelen icke kunne plötzligen förtagas, så vill h. k. M:t, att medh dhem procederes medh sådan moderation, att dhe icke i hast varde ruinerade, män likväl godhe ordningar attenderade och befrämiade. Och efftersom en stor del af dhem, som sådane brygg- och kröjerin bruka, schole vara anthen bätzmän eller dess änkior, så vill h. k. M:t här medh hafva dess amiralitetz collegium anbefallat att techna dhem alle opp, som medh förberörde handthering sökie sin näring, och gifva en lista af dhem till stadsens magistrat, att densamme kan dhem accommodera under bemälte krögh- och bryggiareämbete, så och dhe, som der under icke sortere, skillia derifrå. Belangande expenserne på dhe accisbetiänte, så hafver h. k. M:t sig der öfver för detta förklarad och kan för denne tidh der öfver ingen annan resolution meddela.

2. H. k. M:t hafver medh nådhe förnummit borgmestare och råd z schiäl öfver betalningen, som nu begiäres för någre hästar, som den tiden schole vara fordrade på Höijentorp, när stadzlysens

stod i bygning, och såsom h. k. M:t intet tviflar sådant vara schedt genom då varande k. regerings tillåtelse och ordre, jämväl i nådhe låter sig behaga, dedh för dess och dess chronas farkoster, som medh h. k. M:tz och chronans egentligen tillhörige godz ladade äre, inge slüsepenningar begiäres, altså vill h. k. M:t stadhen för samme foderbetalningsåtal nu och framdeles hafva frikallat och exemterat, hvilket dhe, som vederböre, schole ställa sig till rättelse och effterfölgdh.

3. Belangande stadsens böcker, hvilke borgmestare och rådhelst schulle önscha att blifva öfversedde af k. M:tz öfverståthollare, efftersom dhe förmene sig der till af dheres privilegier hafva anledningh, och förrige öfverståthollare schole deth verket hafva förrättat, så kan fuller h. k. M:t icke nu förändra dedh, som för detta är begynt att practiceras, nembligen att böckerne i rättan tidh inlefvereres till k. M:tz cammarcollegium, doch på dedh dess trogne undersåther måge görligen se och spöria k. M:tz nådige benägenhet till villfara dhem uthi allt görligit, så hafver h. k. M:t resolverat befalla dess cammarcollegium, att, sedan dhe en gång äre af der till förordnade commissarier reviderade och richtige befundne, de då icke vidare schole der qvarhollas, uthan till stadsens magistrat åter andtvardas och restitueras, doch detta till h. k. M:tz allernådigste vidare gottfinnande vidh dess ankomne myndige år.

4. Efftersom h. k. M:t är kommen i förfarenhet, huruledes någon irring schall vara inkommin, hvilke *casus* schole förstås vara högmåls saker, och h. k. M:t befinner en deduction för detta till h. k. M:tz frumodher, h. M:t drottning Christina, vara öfvergifvin, så vill h. k. M:t effter intagen denne hofrättz förklaring der öfver sig således resolvera, att stadhen derigenom intet schall præiudiceras, så myckit mere som h. k. M:t förnimmer bemälte stadh der emot underholla fångarne och uthstå expenserne på executionerne, jämväl således sitt privilegium medh besvär niutha.

5. Att intet kläde eller annat godz må gå packhuset och vågen förbi, deth holler h. k. M:t schiäligdt och derhos icke uthan misshagh förnimmer sådant emot h. k. M:tz påbudh föröfvas, vill fördenschuld, att dhe, som vederböre, der öfver hand holle, stellas magistraten klagelös, efftersom dhe, som medh sådane varor fare, schole alfvarligen vara förmante och anbefalte afholla sig sådant egenvilligdt föröfvande och stadhen sin rättighet richtigdt niutha låtha.

6. Att obygde tomter uthi stadhen och på malmerne icke länge stå ödhe, *publico* till nådel och vanheder, deth holler h. k. M:t rättmätigdt och vill, att öfverståthollaren deruthi räcker magistraten handen, jämväl att vederbörande med alfvar tillholles bebyggia sine tomter eller dhem till andre öfverlåta, som vele och kunne dhem behörligen, *publico* till nytta och stadhen till heder, bebyggia och uthpryda. Och på dhet att der medh alfvarligen må fortfaras, så vill h. k. M:t, deth dess öfverståthollare tillika medh magistraten schall låta optechna alle sådane obygde tomter och låta äganderne förnimma, att om dhe dhem icke bebyggie innan tre år effter dette *dato*, de då schole vara förverkade och stadhen hafva macht dhem till andre, som dhem vele behörligen bebyggia, öfverlåtha. Doch schall der vidh observeras den åthschildnadht och moderation, att medh dhem, som fader- och moderlöse barn tillhöre, procederas något lindrigare, att dhe uthi dheras omyndige år icke plöztligen sin egendomb måste qvittera.

7. H. k. M:t hafver och tagit uthi betänckiande, deth borgerschapet begiärrar niuta dess privilegier vidh ämbeters och tjänsters förändringar, att dhe af stadsens medel, som kunne vara dogelige, icke måge genom fremmandes intrång sättias tillbakars, när någon befördring kan vara förhanden. Och såsom h. k. M:t icke är obenägen att villfara borgerschapet dher uthi och icke uthan serdeles schiäl och consideration vill låta någon dess förordning emellan komma och deth doch medh föregående communication medh stadsens magistrat, altså pröfvar h. k. M:t nödigdt, deth magistraten vidh sådane ämbeters och tjänsters utdelande så lagar, att dhe icke alt för hyppigdt råke under någons schyld- och svågerschap, på deth så väl *blasme* må undvikas, som andre der af kommande olägenheter förekommas och afböjas.

8. Belangande den rang och ordning, som magistraten underdånigst begiärrar uthi processer och samqvemer, så holler h. k. M:t tillbörligdt, att bemälte magistrat beverdigas medh tiänlig heder, efftersom h. k. M:t icke allene vill, att sådant alle dess städers förmän schall vederfaras, uthan och i synnerhet finner nödigdt och rådhsamt, att denne stadz magistrat så myckit mere conserveres uthi heder och verde, som den är den förnembste i riket och såsom en k. residentz- och hufvudstadh billigdt meriterar, att dess förmän och betiänte medh någon förmän och prærogativ benådes, hvaröfver h. k. M:t framdeles något uthförligere vill statuera och befalla.

9. Såsom magistraten underdånigst supplicerar, att banken må varda befordrat, borgerschapet till understödh och biståndh, så hafver h. k. M:t och funnit gott att räckia samme bank dess nådige handh och tvifler intet, att dhe, som vederböre, ju varde dheras schyldighet effterläfvandes, jämväl förberörde banco uthi alt tilldrägeligit befordrandes, efftersom h. k. M:t och här medh nådigst befaller magistraten att göra sådan förordning, deth så väl alle stadsens som och kyrkiors och andre societeters penningar måge ofelbart inlevereras i banken, jämväl att borgerschapet tillholles sine penningar dit inskicka, görandes bemälte magistrat sielf all möjelig flit, att bemälte banco uthi all giörlig måtto må varda befordrat.

10. I lika måtto vill och h. k. M:t effter magistratens underdånigste anhollande nådigst hafva resolverat, att hvadh som h. k. M:t för dette, i synnerhet af den 11 *julii anno* 1660, hafver resolverat, stadhen till godho och befordring, och än icke hafver vunnit dess effterkomst och effect, än schall exeqveras och ställas i verk, i synnerhet om fri disposition öfver stadsens vågh och dess bodhar, *item* att dhe, som vele bruka borgerlig näring, schole sig hos magistraten affinna, medh hvadh mere, som än kan restera och icke hafver kommit uthi execution, efftersom h. k. M:t och vill, deth dess öfverståthollare och andre, som vederböre, giöre magistraten behörig handräkning och icke tillåte, att densamme medh fogh oftare öfver sådane ärender behöfver sig att besvära. Efvensom h. k. M:t och vill hafva dhem alfvarligen befallat, som vete sig här emot brutit hafva, afstå der medh och icke vidare magistraten uthi sådane saker finnas emot och vedervertige, vidh behörligit straff tillgiörandes.

11. Belangande den commisscammaren, som borgmestare och råd h fructar vara i verket till inrättas på slottet, borgerschapet till schada och undergång, så hafver h. k. M:t denne underdånigste begiäran medh nådhe ansedt och vill alt deth förekomma, som bemälte borgerschap kan lända till schada och nådel, jämväl så laga, att merbemälte borgerschap medh schiäl icke schall hafva fogh sig öfver någon commisscammar att beklaga.

12. H. k. M:t holler och skiäligdt, att på dedh folk, som inquarteres, schall effter borgmestare och rådz underdånigste anhollande af krigscollegio och dhe betiänte under hofstaten altidh visse rullor inskickas, på deth att borgerschapet medh inquarteringer icke öfver schiäl och nödtorften må graveras; vill förden-

schuldh, att alle, som detta angår, rätte sig här effter och visse lister inlefferere till borgmestare och råd, jämväl deruthi procedere så noga, att alt öfverflödh i sådan inqvartering må betagas och afskiäras.

H. k. M:t förblifver för dedh öfrige denne stadz magistrat och samtliga borgerschap medh all k. gunst och nådhe välbevågen.
Actum ut supra.

Uppå högstbemälte h. k. M:tz, respective vår elschelige käre herr sons, så och allernådigste konungs och herres vägnar

Hedewig Eleonora

Per Brahe

Grefve till Visingsbårg
S. r. drätzet

Gustaff Baner

uti r. marchens stelle

C. Bielkenstierna

i r. admiralens stelle

Magnus Gabriel De la Gardie

S. r. cantzler

Gustavus Bonndhe

S. r. skattmestare

Daniel Behmer *mp.*

148. Förmyndarstyrelsens bref om fri disposition af Norrström på vissa villkor. Stockholm den 25 mars 1662.

Riksregistraturet 1662, januari—juni, fol. 270, v.—271, v. Tryckt i *Handlingar till frågan om Helgeandsholmens reglering*, sid. 46.

Öppet bref för Stockholms stadh att niuta fri disposition öfver Norrström.

Vi Carl etc. giöre vitterligit, att, såsom vår högstärade fru moder, h. M:t drotningh Christina månde den 16 *decembris anno* 1649 till denne stadhen emoth en recognition af 200 riksdaler årligen at gifva donerat den qvarnen uthi Norreström¹, på det bemelte stadh den norre bron deste bättre kunde hålla vedh macht och bygghia, hvilken donation vår högstärade käre herfader, glorvördigst i åminnelse den 28 *junii anno* 1655 månde uthi interims vis confir-

¹ Se ofvan, N:o 133.

mera¹, altså och emädan vi uthi nästförleden vår 1661 hafve för-
märkt, huru det hopige vatnet, som då var, icke väl kunde utan
skada afledas, medh mindre den, som bron skall bebyggia, och haf-
ver disposition öfver strömen och de åverker, som deruthi stodo
till giöra, hvarföre, effter vi och då nödgades låta nederrifva för-
bemelte qvarn och stadzens magistrat nu tilbiuder sigh henne vela
å nyo opsättia af sten, der de finge först niuta henne några år fri
för afgift och sedan för en viss recognition, som den samme och
sigh tilbiuder gifva et vist för lanen, som plägar vidh bemälte bro
fästas, alt derföre hafve vi denne underdånigste ansökningh medh
nåder ansedt och tagit i betänkiande sampt funnit godt till efter-
låta merbemelte stadh åfvantalde disposition öfver så väl lanan som
qvarnen, så och hele den strömen, giöre det och här medh och i
detta öpne brefs krafft unne, skänke och effterlåte staden icke alle-
nast fri disposition öfver merbemelte ström sampt deruthi varande
qvarn och lana, utan och derjempte gifve den samme tillståndh at
på läglig orth i samme ström opbyggia et tiänligt slachtarehus,
som vi och staden förünne de materialier, som effter den förre qvar-
nen ännu kunne finnas i behåldh, sampt och der till medh gifve
den samme macht och tillståndh än flere laner och värk thersam-
mestädes at inrätta, så vida de andras rätt icke præjudicere, nyt-
tiandes dervidh sin commoditet, bäst den kan och gitter, och detta
alt till en everdelig possession, doch medh den condition och de
vilkor, at bemelte bro till stadzens zierat och prydnad varder väl
vedh macht hållen och deraf årligen gifves tolfhundra daler silf-
vermynts recognition sampt qvarntullen oss och cronan förbehållen,
och detta alt till vår nådige ratification vidh våre angående mogne
år och antagne regeringh. Vi befalle fördenskull alle, som veder-
böre och för vår skull vele och skole giöra och låta, att de låta
staden denne vår benådningh verkligen åthniuta, icke giörandes den
samme och dess magistrat deruthi hinder eller men i någor måtto.
Till yttermera etc.

H(edvig) E(leonora).

P(er) B(rahe). G(ustaf) B(aner). C(laes) B(ielken)stierna. B(engt)
Skytte. G(ustaf) B(onde).

D. Behmer.

¹ I reg. är ursprungligen tomrum lämnadt för datum, hvilket nyligen insatts.
Brefvet återfinnes här ofvan, N:o 140.

149. Förmyndarstyrelsens förordning om handelsgille. Stockholm den 28 juni 1662.

Riksregistraturet 1662, januari—juni, fol. 779—783. Tryckt i *Stiernmans Ekonomiförordningar* III, sid. 83 ff.

Köpmansgildet.

Vi Carl etc. giöre vitterligt, huruledes dhe af borgerskapet här i stadhen, som medh handel och commercier sökia deres näring, uthi sidsthåldne riksdagh hafve sigh besvärat, att dem på åthskilligt sätt mycket besvär, hinder och præjuditz tillfogas i deres handteringh, underdånigst begiärandes, det oss nådigst tächtes dhem villfara medh et handelsgildes inrättande, såsom genom hvilket dhe förmode oreda och confusion i något kunna betagas och i stället igen ordningh och richtighet i handelen befordras och handhafvas, hvarföre och endoch vi oss nådigst påminne för detta af oss och våre förfäder, Sveriges rikes konungar och regenter, denne staden åthskillige nyttige och helsosamme ordningar, privilegier och resolutioner vara meddelte till commerciernes cultur och förmeringh, likväl, såsom vi gerna förbemelte våre trogne undersåther utbi alt skäligt nådigst vele hafva befordrade, understödde och bisprungne, altså hafve vi dem nådigst tillåtit och bevilliat, efftersom vi här medh och i detta öpne brefs kraft nådigst tillåte och bevillie till oss behageligh tidh och vår vidare förordningh sampt uti interims vis att bekomma och nyttia ett handelsgilde eller samqvem, doch det medh fölliande conditioner och vellkor¹.

1. Såsom detta gilde icke mindre än andre sammankomster här i staden billigt sker under vår öfverståthållares, så och borgmästare och rådz vetskap och direction och icke bör uthi någon måtto præjudicera eller förfördela stadzens ordentelige commercii-collegium, som för detta hafver varit i gångh och instichtat, altså vele vi och nådigst, det välbemelte vår öfverståthållare utbi bemelte borgmästare och rådz närvaro kallar tillsammans stadzens borgerskap, som handel drifver, det samme tillägnar någre af magistraten, som öfver handelen sittie, så och et vist rum, som *provisionaliter* och till vidare beskedh kan vara på gillestufvun, der han och kan låta dem under sigh uthvällia en eller flere åldermän, som han det pröfvar sigh bäst skicka, och någre visse beskedelige

¹ I resolutionen på stadens riksdagsbesvär af den 9 april 1661 utlofvas ett köpmannagille. Se ofvan, sid. 347.

samt både uthi uthländhsk och inlandsch handel välförfarne och förståndige gode män, dhem och en skrifvare, som optechnar, hvadh der förehafves, och det, som slutit varder, fattar i pennan, jembväl elliest håller richtighet på dhe acter och skriffter, som der inkomme eller der förfärdigas, och alt sådant hafver i godh förvaringh, måste adjungeras och tillförordnas.

2. Här vidh måste och tagas i acht, att ingen uthi detta gildet må hafva något *votum* eller förträda något bisittiareställe, som icke är en edhsvoren och ärligh borgare, jembväl dess liflige edh hafver aflagdt.

3. Detta gildets förnämsta omsorgh och ämbete skall deruthi bestå, att det uthan magistratens samt ofvantalde stadzens handelscollegii ingrepp jempte flere öfverhafvandes præjuditz medh flith, lämpa och försichtighet söker till finna medel och uthvägar, huruledes handeln och commercierne, som i och genom denne stadhen medh rätta böre föröfvas och hafva sin gångh effter Sveriges lagh, handelsordinantien, stadzens välfångne privilegier samt k. resolutioner, påbudh, recesser och ordningar, måge förkofras, styrkias och förbättras, andre ständz och städers rätt oförkränckt.

4. Dhernäst skole dhe, som detta gildets ledemoter äre, beflita sigh, så vida dem tillstår och borgerligh rätt fordrar, jembväl genom correspondentier och handelsvetskap står till åstadh bringas, att dhe varor, som ur fäderneslandet gå och här igenom förföras, måge bringas uthi värde och pris uthomlandz, men dhe, som ifrån främmande orther hith måste nödhvändigt ankomma och inskickas, icke riket och landet till besvär och skada afhållas och tryta, uthan i den ymnoghet anskaffas, så och således handteras och föryttras, att man dervidh ett billigt, civilt och moderat pris och köp görligen må förspöria.

5. Dhe skola dessuthan hielpa till effter deres andel och skärlige förmågo, att manufacturer, (som) anten reda äro funderade eller här effter och framdeles kunne inrättas, jembväl genom denne stadz borgerskap handteras måste, medh fördelachtig afträct varde befordrade anten till andre loflige handelsplatzer här i riket eller och till uthländske orther och landh; men deremoth att det, som i rå materier och oarbetat kan medh profit och landzens nytta hitbringas och här vidare excoleras, effter handen må efftertrachtas, att här, som i andre välbestälte städher, förarbetes och sedan behörligen debiteras och försällias.

6. Isynnerhet emädan Gudh och naturen hafver benficerat

och välsignat denne stadhen medh en beqväm situation och belägenhet både till inländsk och utländsk seglation, varandes planterat så gott som mit i riket, så och hafvandes Mälaren på den ene och store Östersjön samt *consequenter* den Västre på den andre sidan, jemväl Nordh- och Finlandh nordh och österuth samt alle dhe siö-städher och hambnar, som söder om liggie, framför sigh, till förtiga sielfve denne stadz hampns märkelige commoditet och förmån, altfördenskuldh bör detta gildet, så mycket det tillstår, kasta sin åhoga der hänn, att sådanne fördelar väl tages i acht och medh en ordenteligh, välskickat och erbar handel till siös varde nyttiade och anlagde.

7. På det skadelige förkiöp medh hele skepsladningars ophandlande af dhe fremmande samt underslef och lorendrägerijer medh dhem, som icke vederböre eller till handel icke äre befogade, kunne effter möijeligheten afvärias, skall gildet vara omtänckt öfver skälike medel deremoth, dem behörligen angifva och der på böther å rätten ordt sökia.

8. Såsom vi hälle gott, att dhe fremmande här ifrån icke afskräckias och afvändes, uthan medh all tilbörligh höflichkeit mötes och handteres i handel och commercier, så vele vi icke håller, att dhem, våre trogne undersåther och borgerskap till præjuditz och förtryck, större prærogativer och förmåner tillåtes, än som ske bör effter för detta deröfver fattade ordningar, statuter och resolutioner, derföre och det godz, som ankommer, främmande tilhörigt, och måste hållas till salu, kan och bör gildet först anbiudas och det till viss tidh oföryttrat hållas tilhanda, doch så att ingen blifver vägrat strax och uthan tidzspilla der af kiöpa till sitt husbehof. Men pröfves det höra en borgare till, då stånde honom fritt det obehindrat förskicka och debitera eller försällia, som han bäst kan och gitter, hvarvidh och gildet hafver att taga sigh till vara, det härigenom icke någon otillbörligh tidz försummelse och opdragande för sälliaren må förorsakas eller och att gildesbröderne sammansättie sigh, det ingen må gifva mere för godzet, än dhe sigh emillan hafve slutit, tvingandes således sälliaren att oplåta det för sådant pris, som bemelte gilde behagar, deraf sedan icke allenast handelen kan varda diverterat, uthan och klagemål så väl af främmande som inländske och sielfve borgerskapet opkomma och oss besvära, samt oss förorsaka till sådanne böther deremoth, som gildet kunne vara besvärliche.

9. Tager någon borgare eller handelsman främmande godz

an, brukar dermedh understucken handel och det kallar sitt egit, jämbväl skyddar under borgare rätt, den skall derföre anklagas för borgmästare och rådth genom fischalen och bötha 40 daler silfvermynt.

10. Alt factoriegodz, som ankommer anten till borgare eller fremmande, måste icke niuta större frihet än den fremmande det sielf försålde; hvilken uthi angifvande annorledes procederar, ställes för rätta och för brottet böte 80 daler silfvermynt.

11. Vi vele och här medh nådigst hafva befallat, att den, som vill burskap vinna och varda kiöpman, gifver sikh an för detta gildet och visar, huru han till den handel, som han idka tenker, är dogeligh och förfaren, jembväl gifver tillkiänna, medh hvadh sort han sikh nära vill, på det han der må niuta deste bättre förtroende och biståndh sampt af dem, som præsumeres bäst honom kenna, hafva ett godt vittnesbördh och sedan icke tillåtas sin medhborgare till men någon oloffligh handtering föröfva. När detta skedt är, hafver han af stadzens ordentelige handelscollegio och så vidare af sielfve stadzens magistrat tillståndh och lof att förvänta till förbemelte burskaps vinnande, välförståendes, att, såsom här allena förmäles om kiöpmän, altså och handtvärkare medh detta gildet, anten i sådant angifvande eller elliest, intet hafva till beskaffa.

12. Efferdy man genom certificationers ransakande kan förmodeligen dömma, om någon understucken handel drifves, som icke effer lagh och privilegier är lofligh, eller af den idkas, som der icke är berättigat, hvarföre tillåte vi åldermannen och bisittiarne dhe certificationer, som af borgmästare och rådth uthfärdas, månadtligen genomse och examinera sampt der af sluta, om någon sådanne underslef brukat hafver, jembväl, hvadh both deremoth tiena kan, opsökia och vederbörligen tillkiänna gifva.

13. Emädan nu och vidh denne begynnelsen icke alle puncter och artickler, som öfver detta gildets handlingar och form stå att optechna, kunne så noga beskrifvas, som till efventyrs framdeles, när vi omständeligare varde om et och annat, som här till hörer, underrättade och förvissade, altdreföre skatte vi nådigst rådeligit, att dette gildet effer proportion och beskaffenheten observerar det maner till handtera väirket, som brukas i handtvärksgilden, och behåller den rätt, som der skäligen brukas, och så vida den medh annat mere handelen till befordring och cultur, men ingalunda till des hinder eller någons inbräck och förfångh kan lämpas och accommoderas.

12. Såsom vi tage detta gildet och des ledemoter uthi vårt k. hägn och skydd, så förbehålle vi oss och detsamma, hvilket, som för är berördt, allenast till vidare förordningh och uthi interimsvi är belevvat, framdeles och när oss nödigt synes, förändra, förbättra eller och alldeles ophäfvva, effter tidzens och omständernes tarf och anledningh. Till yttermera visso etc. *Datum* Stockholm den 28 *junii* anno 1662.

Hedevig Eleonora.

P(er) B(rahe). G(ustaf) B(aner). C(laes) Bielkenstierna.
M(agnus) G(abriel) D(e la Gardie). Sch(ering) Rosenhane.

D. Behmer.

150. Förmyndarstyrelsens befallning till riksskattmästaren samt riks- och kammarråden att inlösa "den lilla holmen i Norrström", emedan den donerats till Stockholms stad. Stockholm den 23 juli 1662.

Samtida afskrift i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original* V.

Carl, medh Gudz nådhe Sveriges, Giöthes och Vendes konung och arfförste, storförste till Finlandh, hertig uthi Skåne, Estlandh, Liflandh, Carelen, Bremen, Verden, Stettin Pommern, Cassuben och Venden, förste till Rügen, herre öfver Ingermanlandh och Wissmar, så och pfaltzgreffe vidh Rhein i Beyern, till Gülich, Clewe och Bergen hertigh. Vår synnerlige ynnest och nådige benägenhet medh Gudh alzmechtigh. Såsom vi hafve, tro män, herr riksskattmestare, så och samtliga riks- och cammeråd, nådigest förundt och bevilliat denne staden den lille holman i Norreström, som af h. M:t drottningh Christina till salig herr Erich Gyllenstierna var donerat¹, att låta dersammestedes opbyggia ett ansenligit slachtarehus af sten, altså är vår nådige villie och befallningh, att I uthse medel, huruledes bemälte holme förderligst må kunna inlösas och

¹ Se ofvan, N:o 127.

sedan bemälte stadh tillägnas och inrymmas, hvarmedh I efterkomme vår nådige villie, och vi befalle eder Gudh alzmechtigh synnerligen nådeligen. Af Stockholm den 23 *julii anno* 1662.

Uppå högstbemälte h. k. M:tz, respective vår elschelige käre herr sons, så och allernådigste konungs och herres vägner

Hedewig Eleonora.

Per Brahe Grefve till Visingsborg S. r. drotzet	Carolus Mauritius Lewenhaupt i r. m. stelle	Nicolaus Brahe i r. admir. stelle
Magnus Gabriel Delagardie Sveriges r. cantzler	Gustavus Soop i r. skattmest. stelle	

D. Behmer

151. Förmyndarstyrelsens plakat om hästmarknader i Stockholm och andra orter. Stockholm den 29 maj 1663.

Riksregistraturet 1663, maj—augusti, fol. 262—267. Tryckt i *Stiernmans Ekonomiförordningar* III, sid. 167 ff.

För att uppmuntra den för landet nyttiga hästafveln och underlätta handeln med hästar, inrättas »medh vårt elskelige riksrådz rådhe och riksens ständers bevillning» några hästmarknader enligt följande bestämmelser.

§§ 1—7. Emedan hälst all handel bör dragas till städerna, bestämmes, att visserligen hvar och en får besöka marknaderna, men att landshöfdingen med magistraten åtminstone i hvar stad, där marknad hålles, skall söka förmå vissa borgare att taga sig an denna handel. — Hästköpmän äga att göra uppköp af hästar på landsbygden, men ej att där sälja. — Handeln vid dessa marknader är fri för alla: uppstädersborgare, stapelstädersborgare och främmande; gäst kan handla med gäst. — Hästar kunna införas från utlandet fritt från stora sjötullen, men vid utförsel erlägges vanlig tull. — Endast för de hästar, som blifva sålda, skall lilla tullen erläggas.

8. Att vitterligt vara må, uthi hvilke städher och på hvadh tidh sampt huru länge hvar marknadh skall påstå, så hafve vi funnit nödigt deröfver således oss förklara. Den 1 *mai* skall marcknaden

begynna i Landzerona och vara till den 3 dito inclusive. — —

I Stockholm skall marcnnaden taga sin begynnelse den 25 *julii*, som är Jacobi dagh och slutas den — — dito¹. Föruthan desse vele vi och, at här uthi vår residentz stadh Stockholm på den förste dagen uthi hvar månadh om hela året skall en hästemarknadh hållas, på det at dhen, som anten vill köpa eller sällia hestar, må dhem till sin nödtorft veta at bekomma, och skall här rätta marcnnadzplatzen vara på Hötorget uthan för Rennarebanen på Norre förstadhen.

Om nu hända kan, at någon af desse marknadzdagar skole komma på en söndagh eller annan högh helgodagh, såsom jul, påska, pingst, Christi himmelfärdz, Vår fru dagh etc. eller och på en af dhe solenne böne- och fastedagarne, så skall den dagen ingen marknadh hållas, uthan den näst fölliande räknas uti dess stalle.

9. Till att förekomma all underslef sampt elliest hvadh som hinderligt kan vara och merbemälte marknader ifrån dheras flor afhålla, så skole våre landzhöfdingar medh borgmästare och rådhi i städerne ovägerligen så laga, att uthi hvar stadh en viss platz uthvällias, jämväl den plastras eller medh sandör betäckias, at hestarne kunne der vara rene, och folket, som dhem köpa eller sällia vele, uthan besvär kunne till och ifrå komma. Samme platzer skole och, så godt det sig giöra låther, slutas och omstängias och dertill intet mer än en ingång förordnas, efftersom vi och vele, at dhe stråkegatur, som till förbemälte platzer lända, jämväl skole plastras eller förhögas och rene giöras till handelens commoditæt och befordringh.

§ 10 innehåller uppmaning till allmogen att uppföda goda hästar.

11. Skulle någre tvister opkomma emillan en och annan öfver denne hästehandel uthi marknadztiderne, så måste dhe som andre slike af ordinarie *magistratu loci* dömmas, afhielpas och slättas, doch hvar och en effter saksens beskaffenhet lagha vadh och appellation förbehålden.

Vi biude och befalle fördenskuldh alle dhem, som vederböre och för vår skull vele och skole giöra och låtha, att dhe stalle denne vår stadga och förordning sig till rättelse, så lagandes, at hon

¹ Datum ej utsatt.

hørsamligen må varda i acht tagen och efterlefvas sampt icke uthi något öfverträdt eller præjudicerat, vidh behörligit straff tillgiörandes. Till yttermera visso etc.

Hedewig Eleonora.

P(er) B(rahe). G(ustaf) Baner. N(ils) Brahe. M(agnus) G(abriel) D(e la Gardie). G(ustaf) B(onde).

Daniel Behmer.

152. Förmyndarstyrelsens förordnande om ändring af Norrmalms stadshus till värdshus för förnäma gäster, med löfte om privilegier för detsamma, samt om iakttagande af regleringsplanen på Norrmalm. Stockholm den 10 mars 1664.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original* IV. — Märke efter det bortfallna sigillet på sid. 4, där det tjänat som försegling af det hopvikta brevet. Utanskrift till borgmästare och råd. Därbredvid är antecknad: *Upläst den 19 martii anno 1664*. Första bladets kant är söndrig, hvarför ett par stafvelser måst utsättas inom klammer.

Carl, medh Gudz nådhe Sveriges, Giötes och Vändes konungh och arffurste, storfurste till Finlandh, hertigh uthi Skåne, Estlandh, Liflandh, Carelen, Bremen, Verden, Stettin-Pommeren, Cassuben och Vänden, furste till Rügen, herre öfver Ingermannelandh och Wissmar, så och pfaltzgrafve vidh Rhein i Beijern, till GÜlich, Clewe och Bergen hertigh etc. Vår ynnest och nådige benägenhet medh Gudh alzmechtigh. Såsom vi nödigt erachte, trogne undersåthare, samtelige borgmästare och råd, det uthi denne vår residentz stadh [Stock]holm ett beqvämligit hus måtte tillagas för dhe fremm[an]de potentaters och staters ambassadeurer och *publiques* m[i-]nistrer, såsom och andra, som ankomma, att deruthi effter deras commoditet kunna logera, så länge dhe her vidh vårt håf och elliest her i staden nogot hafva att negotiera, och vi der till skatte stadzens hus på Norre malm vara capabelt och tiänligit, allenast att cemnerscammaren och dhe fångelser, der under nu äro, på någon annan orth der ifrån transporterades, såsom och att det andre huset, der näst är vid torget beläget, kunde och der till läggias och af äganden uthaf staden inlösas, att så mycket bättre kunna emottaga så väl sielfve ambassadeurerne och ministrerne medh andra,

som till detta värdzhuset anlända, som deras medhhafvande *suite* och folck, och emedan vi väl kunna besinna, att till ofvanbemälte hus inrättande någon kåstnadh skall requireras, altså vilie vi i nåder vara betänckte på, det medh serdeles privilegier att beneficera, när vi derom behörligen varda ansökte, och fordenskuldh detta ärendet till edher velat remittera medh nådigh befallningh, det I herom drage all möjeligh försorgh och giöre der vidh edher flit, att denne vår nådige intention medh det forderligaste, som ske kan, måtte kunna ställas i värckeligh execution.

Sedan hafve vi och i nåder edher velat påminna om den des-
signen på den gatun, som ifrån slottet skall gå *in linea recta* åt Regeringsgatan och så vidare ända fram¹, som edher tvifvels uthan för detta är kunnogt, hvilken så väl i h. M:tz drotningh Christinae som vår högstarade salig her faders tidh sedermera i Giöteborgh affattat blef och sedan af hvariehandha förhinder ännu intet är brachter i perfection, att I tillsäije dem, som nu vilia byggia på den tracten, der linien bör gå fram, att dhe dermedh så länge afstå, rättandes sikh effter planten, och der något hus på samma radh vore förfallet, att medh dess reparerande så länge innehålles, till dess ofvanbemälte dessein blifver fullfolgd, hvaröfver I medh architecten la Valee kunna correspondera, och ifall någon skulle understå sikh emot bemälte dessein att byggia, skall den samma vara förtänckter, när så vida kommer, det samma på egen bekostnad att nederrifva och borttaga låta. Hvilket länder edher sålunda till effterrättelse, och I her medh fullgiöre vår nådige villie. Och befalle edher Gudh alzmechtigh nådeligen. Datum Stockholm den 10 martii anno 1664.

Uppå hogstbemälte h. k. M:tz, vår respective elskelige käre her sons, så och allernådigste konungs och herres vägnar

Hedewig Eleonora

Per Brahe

Grefve till Vissingsbårg
S. r. drotzet

Gustaff Baner

i r. marscens stelle

Nicolaus Brahe

i r. ammiralens stelle

Magnus Gabriel De La Gardie

S. r. cantzler

Gustavus Bonndhe

S. r. skattmestare *mp*

Ax. Gustaffsohn

¹ Se t. ex. *Elers*, Stockholm II sid. 96.

153. Förmyndarstyrelsens resolution på städernas besvär rörande justitien, borgerlig näring, landsköp etc. Stockholm den 1 september 1664.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original* II. Sigill (se under N:o 143) mellan änkedrottningens och öfriga undertecknares namnteckningar på sid. 34. Tryckt i *Stiernmans Riksdagars beslut* II sid. 1512 ff.

K. M:ts nådige resolution och förklaring öfver de allmenne besvär och klagemål, som riksens borgerschap vidh närvarande riksdagh hafver låtit underdånigst föredraga, gifvin i Stockholm den 1 septembris 1664.

1. H. k. M:t hafver låtit sig underdånigst berätta, huruledes justitiens administration och förvaltande under tiden lider men och hinder deraf, adt lost partie, sedan de hafva begångit någon syndh, i synnerhet hor eller lägersmål, begifve sig ifrån den ene staden till den andre och föregifve synden vara der eller der begången, så och af den eller den, och när man i medlertidh schall der öfver correspondera medh dhe städer, som af sådanne nämbnes, kan hända, adt de schyldige, innan svar kommer, sticke sigh af vägen och således undkomme så väl verldzligit straff som och behörig kyrckio-plicht. Eftersom och magistraten i städerna beklagar, huruledes, när en eller annan af den samma varder anmanter till dess skuldz afbetalning och contenterande, eller och han nödgas någors godz arrestera och antasta, somblige derföre tillfoga honom sidovyrdnadt och förebära exceptioner af stånd, privilegier, tienster, *dependence* och annat slikt, hvar igenom executionerne merckeligen hindras och borgerschapet i dess näring schada tillfogas, med underdånigste bön, sådant må af k. M:t tagas uthi nådigt betrachtande och uthvägar anschaffas till dess förekommande och böther, såsom nu h. k. M:t gierna låter sigh vara anlägit, adt justitiens obehindrade lopp och execution må på alle giörlige sätt varda befördradt och alle dhe schäligen handhafde, som dhervidh på ämbetes vegner hafve till beskaffa, altså schadtar h. k. M:t godt, adt hvadh dhen förrige *casum* vidkommer, om hors- och lägersmålsplicht, magistraten efter öfligit expedient corresponderar med dem, som vederbör, och dit, som synden kan pröfvas vara begången, görandes sig i medlertidh genom tienlige medel försäkrat om personerne, att dhe icke

lätteligen måge komma undan och fly den plicht, som lagh förmå. Belangande magistratens handhafvande i städerne vidh theras ämbeters förrättande, besynnerligen vid executioner och skuldfordringar, så är dhet uthi Sveriges lagh och hvar stadz välfångne privilegier väl ihogkommit, hvarvid magistraten jempte dhet, som i tillkommande executionsordning finnes dher om stadgat, hafver sig till stödia och fundera sampt, hvad dher uthi beskrifves, bruka sigh till försvar, rättelse och efterfölgd. Doch, schulle någon fördrista sigh att göra ther uthi något ingrep och sådant efter behörigt klagande på vederbörlige orther och ställen icke vorde remedierat, så hafver magistraten dhet samma h. k. M:t sielf att underdånigst optächia, då h. k. M:t vill ther på låta sådane böther stellas, dhet dess tro undersåther görligen schole pröfva k. M:ts nådige ifver och benägenhet att schyddä och hägna dem uthi all tilbörligh måtto och icke tillstädia dem schie något förnär eller till förfångh.

§ 2. På borgerskapets begäran skall det för Stockholm gällande plakatet som excessers hemmande på gatur, torg och gränder (af 4 maj 1664; tryckt i *Stiernmans Ekonomiförordningar* III sid. 191ff.) öfverses och blifva gällande äfven i de öfriga städerna.

3. I lika måtto, såsom riksens borgerschap underdånigst begärar, att icke executionen må gå öfver någon borgare, eller honom hans ägendomb afhändas eller något straff tillfogas, anten till ämbetes afsättiande eller annan vanhedher, för än hans sak är behörligen schiärschådat och med laga domb sådan befunnen, att öfver honom må exeqveras eller han hafva sådan plicht meriterat, och att, om någon sådant vore vederfarit, den modte tagas uthi k. M:ts schydd och hans sak *in integrum* restitueras, så och han med k. nåde anses: altså håller h. k. M:t schäligt och godt, dhet hvar och en niuter lagh rådt till godho sampt icke underkastas någon execution, anten den angår penningar, godz, ägendom eller ens ämbete och hedher, för än domb är dher å gången, om den begäres. Vore och någon, som hade sig till beklaga, dhet sådant vore honom schiedt, då ville h. k. M:t den förordning anställa låta, dhet han schall med schiäl och rådt varda förnögder.

4. Hvardh den 4:de puncten vidkommer uthi riksens borgerschaps allmenne besvär, så, emedan han består uthi åthschillige articlar, dy vill h. k. M:t på dem efter beschaffenhetens åthschildnadt sigh nådigst hafva serschildt resolverat. — 1. Såsom dhet klaghas, adt åthschillige ståndzpersoner, som i h. k. M:ts resolutio-

ner, så väl i Götheborg den 18 *martii* år 1660 som och sedermere här i Stockholm den 21 *novembris* af samma år fadtade¹, äre förbudne adt drifva borgerligh näring, der med icke schole hafva afstådt, uthan dher efter mere än tillförende borgerschapet i handelen hafva præjudicerat och förfordelat, så ställer h. k. M:t till sin orth, hvarföre sådant icke är schiedt och hvar felet må sticka, men vill likväl än här medh hafva resolverat, att hvadh som i förberörde resolutioner borgerschapet till understöd och schydd är statuerat, förnembligen i den senares 1 och 14 articklar, effter dhe serdeles nämnes, än schall hafva dess kraft och böra effterföllias, i synnerhet medan borgerschapet sig besvärar, att berörde ättschillige ståndzpersoner, fougdar, skrifvare, chronans och adelens betiente, tullenärer, arrendatorer och flere slike, göre borgerschapet ingrep och förfång, så schall sådant här efter inthet tillåtas, vidare än städernes välfångne privilegier medgifve, nembligen adt dhe antingen handle i gross och som fremmande, hvar under icke förstås opkiöpa gårkoppar och stångjern till salu, efter dhet och är en borgarenäring, eller och dhe, som äre af den condition, att dhe, uthan chronones eller andres vederbörandes schada och förfång, tillika med den öfrige sin tienst kunne vinna burschap och uthstå borgerlig tunga, sådant behörligen undergå och varde af stadzens magistrat vedertagne och adproberade, men k. M:ts och chronones betiente, som k. M:ts räntor och medel hafve under händerne, schole inthet tillstädias bruka borgerligh handtering. — 2. Sammaledes schole och inga genandts borgare här efter må af städernes magistrat eller någon annan antagas och försvaras, vidare än att, om så hända kan, dhet en, som nyligen hafver uthtient sine läreår eller elliest kommer ifrån någon orth och vill sättia sin egen handel, söker dherföre tillfelle att göra sig någon stadz velkor och lägenheter bekante och att något styrckia sin credit och förmögenhet, jemväl således på ett, tu eller högst tre år affinner sikh med magistraten om en viss uthlaga och uthståndande besvär sampt i medlertid sätter borgen för sikh, att, när förberörde år äre förbi och ändade, han då vill och schall burschap vinna och sin borgerligh edh afläggia; alle öfrige schole vara förbudne. Och der någon anten för kort eller längre tidh hade sig något frihetz- eller immunitetzbref att få bruka borgarenäring anten af k. M:t sielf eller någon annan uthverckat, så, efterdy han hafver sig förundte nåde och gunst borgerschapet till men och förfångh missbrukat, hvarföre

¹ Se ofvan, under N:o 142, resolution på städernas besvär af 8 mars 1660, och N:o 144.

schall sådant bref icke annars förstås, än att dhen, som vill dhet åthniuta, bör vinna burschap och undergå borgerlig tunga och besvär. Och på dhet denne artickel må vinna dess rätte efterkompst, så schall han först behörligen afkundigas och göras bekant, så och vederbörande en schälig och viss tid föresättias att rätta sine saker dher effter, att icke någon må hafva fogh att förebära sig icke vara tidigt der om varnat, så och sedan, ehvem som en sådan beslår, schall honom angifva hos stadzens fiscal eller och, om så godt pröfvas, sielfve magistraten, och den samma vara förplichtat honom lagligen förföllia och effter stadzens privilegier plichta låta. Försumar den samme att göra sitt ämbete, då schall klagas för öfverståthhållaren i denne staden eller landzhöfdingen i dhe andre; hielper ey det, gånge då till k. M:ts generalcommerciicollegium och klage dher; schulle emoth förmodan och dhet icke göra tillfyllest, så låte saken för h. k. M:t underdånigst förebringas, då h. k. M:t dess trogne undersåther nådigst försäkrar, att dhe schole ther på spöria verckelige böther och ett schäligit nöije. — 3. Dhet som dher beröres om landzköp, hafver h. k. M:t sökt uthi Götheborg den 18 *martii anno* 1660 uthi dess resolutions 8 punctt att remediera och förtaga, så vida dhet kan förorsakas af bruksförvaltare och den handel, som af dhem drifves, tillåtandes allenast någre få varor, såsom spanmål, salt, salt fisk, blaggarn och vallmar af dhem föras till bruken för dheras enschylte bruksfolck och icke vidare, men effterdy h. k. M:t fast ogierna förspörier, huru samma h. k. M:ts nådige tillåtelse och permission missbrukas, så att städerne, som kring om sådane bruk äre belagne eller hafve någre bruk uthi eller vid sig, lide der af odrägelig schada, och berörde bruksförvalter under förberörde varors prætext understå sig hafva hele gatubodar på bygden och vid bruken och hamrar, månglandes åthschillige varor uth till landtman och tillvällandes sigh en hel olofflig näring, som för ingen ting står till tåla och gilla, hvarföre är h. k. M:t förorsakat dedta inritade missbruk än vidare taga uthi consideration och sökia ther emoth någre beqvämligare uthvägar samt förthenschull här med nu resolverar och förklarar, att hvarken bruksförvaltare eller dhe, som på bygden hafve hamrar, schole hafva något tillstånd till hafva vid sine bruk och hamrar till kiöps eller salu någon vara eller förmå sådane dher uthmångla, uthan h. k. M:t gifver städerne lof och minne till hafva sine uthelliggiare, som här om noga förfare, och, dher dhe dhem betråde, straxt låta slå på varan arrest, så och effter saksens noga skärschådande låtan

confisceras, konungen, häradet och staden, såsom kärande, till treskiftes. Och schall så väl landzhöfdingen som fougden vara schyldige adsistera städerne här uthi och ingalunda tillstädia någon bruksförvaltare, hammarpatron eller någon annan, af hvad stånd han och vara må, bruka dher uthi något underslef eller lorendrägeri. Skulle nu, som doch icke förmodas, någon stad här vid icke schie rätt, så vill h. k. M:t, när der om underdånigst ansökes och andre uthvägar icke kunne botha och afhielpa missbruket, sielf sådant remediera. Doch måste detta så förstås, att icke frelseman kan betagas underhålla sitt bruk eller sin hammar med dhet, som af hans enschylte afvel och räntor faller. Dher hos, såsom spanmål är en vara, som ofelbart moste hållas i förråd vid sådane hamrar och bruk, efter hon icke altidh kan medh måttlig kostnadh dit schaffas, altså kan dhet och hafva sine schiäl, adt den till k. M:ts nådigste vidare förordning och i synnerhet på fölliande 3 års tid blifver här ifrå frikallat och adt hvar och en må stå fridt i medlertidh bergslagerne der medh besökia, så och dem denne pertzelen tillföra, uthan dedta är och skäligt, adt dhe bruk, som liggia på fast aflägne och ödhes orter, här ifrån befrijas, såsom i synnerhet Helleforsen, Nye köpparberget och bruken i Nord- och Finlanden. På dhet nu bergslagen här igenom icke må schönia någon afsaknadh uthi tillförsel af nödige fetaliepartzeler och matvaror, dy håller h. k. M:t gott, att ther icke torgeplatzer uthi bemälte bergslagor finnas, än någre uthses och anställas, hvart icke allena opstadz borgare, uthan och allmogen sampt alle, som genom privilegier äre befogade, måge kunna så väl förbemälte spanmål som och andre victualie pertzeler och matvaror försällia. På dhet nu denne resolution må deste kraftigare efftertryck vinna, vill h. k. M:t, adt hon och sammaledes tidigt kundgöres vederbörande till varning och effterrättelse. — 4. Hvadh öfrigit landzköp vidkommer, som af en och annan kan föröfvas och ofta klagas öfver, så väl annorstädes som besynnerligen i Nordh- och Finlandh, så schall dhet sammaledes vara förbudt, och hvad i förbemälte resolution der öfver finnes stadgat, efter giörligheten efterkommas. — 5. (Om uppstädernas uppköp af tackjärn och dettas utsmidande vid hamrarna.)

§ 5. Om stora sjötullens förhöjande, dess upptagande till hälften i riksdaler och om bristen på mynt.

§ 6. K. M:t lofvar att ej tillåta kompanier och arrenden »som köphandelen turbere och äre till förfång». Om dylika redan finnas, skola deras privilegier rättas. Kommercekollegium skall inspektera alla kompa-

nier. Borgerskapet bör med klagemål vända sig till rätt forum, till magistraten, öfverståthållaren eller landshöfdingen och till nämnda collegium, först i sista hand till k. M:t. Speciell utredning meddelas rörande tobaks-handeln, sockerraffinaderier, linväfveri, stärkelse, nålar, kort, glas, såpa, potaska, rasch- och frismakeri, klädesberederi, tjärskompaniet och Väster-viks skeppskompani.

§ 7. På grund af klagomål öfver generalfaktorikontoret skall en kommission närmare undersöka saken. — § 8. Charta-sigillata-afgiften upphäfves till nästkommande 1 januari.

9. H. k. M:t skulle i lika måtto icke vara obenägen att villfara borgerskapet med surplusens efftergifvande på dhet vin, som städerne kan vara förundt, men såsom oundvikelige nöden hafver förorsakat h. k. M:t att taga bemälte surplus i dhess tull, och alle h. k. M:ts undersåther medh dhen samme väl äre benögde i anseende till riksens tarfver, så tviflar h. k. M:t och icke, dhet dhe få städher, som præterdere sådane privilegier, jemväl låte denne inkompten vara h. k. M:t förbehållen, så länge h. k. M:t nödgas denne surplus vidh dhess siötull låta tagas¹.

§ 10. Borgerskapet befrias tills vidare från krigshjälpen. — § 11.

Om åtgärder för att minska tjäruproduktionen och om tullen på tjära. —

§ 12. Om privilegium för myntmästaren Isak Kock på viss koppartillverkning. Enhvar af borgerskapet kan på begäran få liknande privilegium. —

§ 13. Om Boråsbornes handelsresor med utländska kramvaror. Missbruk af deras privilegier skall hindras. — § 14. Med anledning af klagomål öfver tullens itererande för samma vara bekräftas den i Göteborg den 1 mars 1660 gifna resolutionen².

15. Den klagan, som anstelt är om bakungspenningars erläggande uthi städerne, hafver h. k. M:t i nåde intagit och vill, att dhe, som hafve missbrukat deras ämbete, behörligen af vederbörande straffas. Men rädte sädtet adt påläggia dem och taxan inrädta finnes dels uthi den tryckte tullordningen, dels och i den resolution, som år 1647 utgifvin är, nembligen att invånarne uthi städerne böre varda taxerade i närvaro af inspectoren eller tullenären på chronones och någre gode män å borgmästare och rådz eller stadzens vegner, hvilke samptligen schole tillsi, adt der med rådt-

¹ Den 14 aug. 1660 utfärdades bref om "surplus" eller tullförhöjning, se *Stiernmans Ekonomiförordningar* III, sid. 3. År 1662 höjdes tullen speciellt på vin, dock närmast för det året, a. a. sid. 59. Jfr nedan, sid. 379.

² Förut har datum angifvits till 18 mars; det riktiga är den 8 mars, se noten, sid. 370.

rådeligen omgås och ey något missbruk eller underslef schier, hvilken resolution h. k. M:t och här efter vill att efterlefvas schall. Skier något här emoth, då klage den oförrättade *competenter* och som i den fölliande puncten vidare beskrifves, då hvar och en, som på ämbetes vägnar är plichtig der öfver rädta, göre sin dienst och låte icke den schyldige ostraffat blifva.

16. Alldenstund h. k. M:t förspörrier af borgerschapetz underdånigste ingifne besvär, huruledes som oftast tvister och klagor uthi städerne förelöpa emellan dhe tullbetiente och städernes invånare, hvilke kunne vara af den beschaffenhet, att dhe icke meritere mödan till dragas ifrån långväga orther för k. M:ts cammarcollegio och likväl tiene vara remedierade, så och den brotzlige medh straff afnepster, der doch ofta schall hända, adt hvarken landzhöfdinge eller borgemästare och rådh kunne sigh der medh befatta, dem af borgerschapet, som orätt tillfogas, icke till någon ringa schada och afbreck, hvarföre håller h. k. M:t schäligt, att, när sådane *casus* förekomme, landzhöfdingen eller i hans frånvaro befallningsmannen der *in loco* eller hvem han, landzhöfdingen, ther till förordnandes varder, tillika med inspectoren eller tullenären (:så frampt öfver them sielfve klagomålet icke anställles, då någon i deras ställe moste förordnas:) tillika med någre flere beschedelige män formere en rätt och noga inquirere, hvaruthi felet sticker, så och saken afhielpe, så vida dhem tillstår. Men befunnes hon af större vicht, adt dhe icke schulle kunna sigh deröfver entligen resolvera, då bör dhen oss eller vårt cammarcollegio vederbörligen communiceras, så och vårt eller dess uthslag uthi underdånighet inhempta.

Att borgerschapet elliest underdånigst ansöker, dhet någre af sielfve borgaremedlet måge vara så när som andre till arrendera eller förvalta lille tullen, håller k. M:t icke oskäligt, allenast dhe sättie borgen för betalningen, och elliest intet underslef och ingrep uthi h. k. M:ts tull derigenom efftertrachtas och practiceras, så och h. k. M:ts intrader icke missbrukas till k. M:ts och de andres af borgerschapet förfång och nådel.

17. Öfver dhet borgerschapet i underdånighet anhåller om deras handtvereksskräers confirmation och förbättringh, deröfver hafver h. k. M:t för dedta varit omtäncht och fördenschull låtit fadta och allaredo riksens ständer communicera en general skråordning, hvilken h. k. M:t förmodar lända alle handtverk till befordring och opkompst.

18. Borgerschapetz klagan öfver ridderschapet och adelen, som hafva dheras godz kring om städerna och schole optaga alle de varor, som bonden hafver till försällia, hvaraf i lengden befares stor confusion och städernes undergång, hafver h. k. M:t efter dess beschaffenhet låtit öfverläggia och finner schäligt, adt ridderschapet och adelen sig icke mere häruthinnan tillmäter, än som theras privilegier them medgifve, nembligen att dhe låte opbäras af bonden hans uthlagor, men icke der med bruke något landzköp eller tillfoge ständerne något præjuditz och förfång uthi deras välfångne privilegier, handel och näring. Skier någon stadz invånare här emoth, då klage deröfver i tidh och *competenter*, icke tviflandes, dhet hvar och en vederfars, hvad schiäl och rådt förmår.

19. Såsom borgerschapet underdånigst klagar, adt de vekepengar, som borgare för deras bakande uthgifve pläge, uthi somblige städer alt för högt stegras, så adt dhe schole fordras för hvar söknedag, ändoch de icke mere än på någre få kunne dheras bakande idka, altså och emedan h. k. M:t håller schäligt, dhet dhe icke beläggias med mere uthgifter än som dheras förtienst kan tåla, dy vill h. k. M:t, adt inspectoren tillika med borgemästare och råd h fadte en viss taxa, på huru mychit hvar borgare hele året igenom efter dess förmögenhet och näring kan uthgifva, och låte sikh sedan dher med benöija, hvilket dhe, som vederböre, schole ställa sikh till efterfölgd.

20. Hvadh borgerschapet underdånigst förmäler om edt nådeår för städernes betientes efterlämnade hustrur och barn, kan h. k. M:t i nåder väl tåla, såsom och icke finner oschäligt, helst emedan borgerschapet sikh sielf underdånigst tilbiuder den aflednes tienst sålunda att förestå, adt staden och *publicum* ingen schada och afsaknadh deraf schall taga, villiandes h. k. M:t, adt sådant härefter uthi alle städer må varda practicerat och effterkommit.

21. Såsom riksens borgerschap underdånigst anhåller om dess frije val borgemästare och råd h, kyrckioherdar, scholemästare sampt alle andre andelige och verldzlige betiente efter privilegier och sedvana adt kesa och uthvällia, altså vill h. k. M:t här medh nådigst hafva resolverat, adt, hvadh borgemestare- och råd h valet anlangar, det schall i gemen förblifva efter lagh, och adt borgemestare och råd h medh stadzens borgerschap, föregående landzhöfdingens inråd h, må hafva frihet till uthvällia af dess medel den, som till den vacerande tiensten bäst kan vara fallen och dogligh. Och schall i dedta fallet ingen hafva macht anten genom förbön eller annat me-